

УДК 347.736

DOI <https://doi.org/10.32782/yuv.v3.2022.3>**Р. Поляков,**доктор філософії в галузі права,
докторант

Запорізького національного університету

РОЗВИТОК НІМЕЦЬКОГО КОНКУРСНОГО ПРОЦЕСУ В XIII–XVII СТ.СТ.

Постановка проблеми. Україна, як кандидат у члени Європейського Союзу, повинна адаптувати національне законодавство, у тому числі, яке стосується банкрутства (неплатоспроможності) або конкурсного процесу, до вимог Союзу. У цій частині величезну допомогу може надати вивчення правового досвіду такої економічно високорозвиненої держави, як Німеччина. Передусім цікавим є історичний досвід виникнення та розвитку конкурсного процесу на землях сучасної Німеччини. У зв'язку з чим, привертає увагу період XIII–XVII ст.ст., де були закладені основи або принципи майбутнього конкурсного процесу цієї держави. Таке дослідження сприятиме глибокому розумінню сутності та призначення правового інституту, який розглядається автором в межах цієї публікації.

Аналіз досліджень і публікацій. Окремі аспекти розвитку конкурсного процесу Німеччини ставали предметом дослідження як вітчизняних, так і зарубіжних вчених різних історичних епох, серед яких слід виділити праці: Й. Бруннеманна, К. Малишева, Т. Нікуліної, Б. Полякова, В. Пухти, Е. Таллера, Ю. Чорної, Г. Шершеневича, О. Штоббе.

Мета статті полягає у висвітленні особливостей розвитку німецького конкурсного процесу в XIII–XVII ст.ст.

Виклад основного матеріалу. Історичний розвиток німецького конкурсного процесу важко не назвати тернистим. Хоча про Середньовіччя

відомо досить мало, проте можна сміливо стверджувати, що прообразом середньовічного німецького конкурсного процесу був саме його італійський аналог.

Такого висновку доходять більшість науковців. Зокрема, Б. М. Поляков зазначає: «На розвиток конкурсного процесу Німеччини вплинуло не римське право, а італійські купці, які безпосередньо почали «прищеплювати» німецьким державам конкурсні основи з метою збереження свого торговельного обігу» [1, с. 18]. Свого часу видатний німецький дослідник конкурсного процесу О. Штоббе зауважував: «Я виявив у своїй праці великий недолік, який полягає в тому, що, наскільки мені відомо, немає вивчення історії італійського законодавства про банкрутство. Адже якщо на німецьке законодавство про банкрутство римське право майже не вплинуло, я вважаю цілком ймовірним, що з комерційними правочинами між великими торговими центрами Німеччини та Італії деякі діючі юридичні суди проникли в Німеччину» [2, с. 3–4].

Подібну позицію ми знаходимо й у праці Г. Ф. Шершеневича, який вказував: «Першими спільними початками конкурсного права Німеччина зобов'язана не римському праву, а потребам власного торговельного обороту і зв'язку з італійськими купцями» [3, с. 35].

Втім, маємо дещо не погодитись із наведеними твердженнями. Безумовно, римське право не мало прямого

впливу на німецьке законодавство. І з цього приводу Г. Ф. Шершеневич наводив вдалий аргумент про відсутність рецепції, оскільки конкурсний процес з'являється швидше на півночі Німеччини, а не на півдні [3, с. 35]. Однак не слід забувати, що на італійський конкурсний процес римське право впливало, тому сміливо можемо говорити про його опосередкований вплив на німецьке законодавство.

Ще одним аргументом на користь саме опосередкованого, а не прямого впливу римського права на середньовічний німецький конкурсний процес можуть слугувати деякі положення Саксонського дзеркала (перший німецький кодифікований акт XIII століття). Е. Таллер зазначав, що відповідно до цього нормативного акта «кредитор не повинен мучити боржника, він (нормативно-правовий акт, – прим. авт.) тільки дає йому (кредитору, – прим. авт.) змогу закувати його (боржника, – прим. авт.) у кайдани...» [4, с. 91].

Ця обставина підтверджує наявність опосередкованого впливу з огляду на таке. По-перше, описаний стан речей сам по собі не є новим, одразу згадуються положення XII таблиць та Закон Петелія у Стародавньому Римі. Тож питання щодо наявності впливу знімається. Однак питання щодо характеру такого впливу залишається відкритим. Тому, по-друге, закріплення подібного регулювання в положеннях нормативного акта свідчить про те, що випадки катування боржників у тогочасній Німеччині були непоодинокими, отже, положення римського права, якими такі катування заборонялись, у суспільстві забувалися.

Продовжуючи розглядати ситуацію із запозиченням італійського права, не можемо оминати й більш пізній період історії, а саме XVII століття. У цей час на тогочасних теоретиків мала величезний вплив праця такого видатного іспанського дослідника конкурсного процесу, як Сальгадо де Самоза.

Слушну думку із цього приводу висловив К. І. Малишев: «У XVII столітті з'являється і література з конкурсного процесу. При її розробленні юристи звично зверталися до римських джерел і підкорялись авторитету середньовічних італійських письменників. Особливо сильний вплив на розвиток конкурсного процесу Німеччини мала праця Сальгадо де Самоза під назвою *Labyrinthus creditorum*, у якій зібрані та узагальнені багаті матеріали італійської літератури й судових звичаїв із зазначенням практики іспанських судів. ... Старі німецькі письменники ... наслідують його погляди із найменшими відхиленнями, так що не тільки загальні поняття і початки конкурсного процесу, а й подробиці його системи до самого закінчення процесу побудовані в них, очевидно, під впливом Лабіринта Самози» [5, с. 309].

Подібної позиції дотримується й Б. М. Поляков, зазначаючи: «Спочатку на конкурсний процес німецьких держав вплинуло класичне вчення іспанця Сальгадо де Самоза. ... Згодом у цьому вченні відбулися зміни, що знайшли своє відображення в конкурсних законодавствах німецьких держав пізнього періоду» [1, с. 19].

Що стосується нормативних джерел конкурсного законодавства, то неодмінно слід відмітити той факт, що в середньовічній Німеччині ними були як імператорські нормативні акти, так і відповідні нормативні акти міст. Однак, безспірно, міста відігравали в цьому процесі значно більшу роль.

Щодо імператорських нормативних актів, можемо зазначити едикти Карла V від 7 жовтня 1531 року та 4 жовтня 1540 року. Слід наголосити, що в них, знову ж таки, простежується тенденція зв'язку з Іспанією. Річ у тім, що цей імператор був більш ніж наближений до Іспанії: його мати була іспанкою, а сам він спочатку був іспанським королем, більш відомим як Карлос I, і лише згодом його коронували в Німеччині. Враховуючи цю

особливість, факт наявності такого зближення двох країн стає більш зрозумілим.

Стосовно наведених вище едиктів маємо зазначити, що вони носили прокредиторський характер, у Середньовіччі це було звичною справою.

Із цього приводу Г. Ф. Шершеневич зазначав: «Імператорська влада обмежувалась виданням декількох едиктів, які мали на меті залякування неспроможних боржників. Так, у едикті Карла V від 7 жовтня 1531 року банкрути та їх співучасники прирівнювалися до злодіїв і підлягали такому ж покаранню. Едикт того самого імператора від 4 жовтня 1540 року передбачав негайну смертну кару для злісних банкрутів» [3, с. 35].

Ю. В. Чорна стосовно цих едиктів вказує: «Дослідження головних нормативних актів Німеччини, а саме едиктів Карла V 1531 та 1540 років, дає змогу говорити про те, що поряд із загальним майновим спрямуванням законодавства про неспроможність зустрічаються положення, які регламентують «право на боржника». Суть цього права полягала в тому, що боржник належав тому кредитору, який першим заявив свої вимоги. На нашу думку, такий принцип суперечив базисному принципу інституту банкрутства – конкурсу грошових вимог кредиторів, у зв'язку із чим не міг бути успішним та ефективним механізмом правового регулювання» [6, с. 36–37].

У середньовічній праці Йоханна Бруннеманна можемо знайти підтвердження словам Ю. В. Чорної щодо «права на боржника»: «Коли один із кредиторів діє, а інші кредитори втручаються у справи боржника, нехай вони будуть обачні відносно його (кредитора, – прим. авт.) прав та продемонструють його перевагу» [7, с. 2].

Маємо зазначити, що тогочасний стан справ є далеким від ідеалу та вирішення основної задачі конкурсного процесу – рівномірного задоволення вимог кредиторів в умовах

нестачі активів боржника. Натомість констатуємо направленість едиктів, окрім залякування боржника, на уникнення конфлікту між кредиторами. При цьому останнє вирішувалося радикальним способом – наданням привілейованого становища кредитору, який перший заявив свої вимоги до боржника.

Враховуючи наведено вище, констатуємо також і те, що імператорські едикти не мали процесуального характеру, а, як відомо, без регулювання процесуального аспекту конкурсний процес не може існувати, тому потреба в міських нормативних актах не викликає жодних заперечень. Із цього приводу О. Штоббе вказував: «У зв'язку із тим, що грошові операції стосувалися міського життя, саме статут міста та місцеві реєстри можуть слугувати джерелом матеріалу для історії законодавства про банкрутство. Вони призводять до практично ідентичних результатів, як і дослідження швейцарського права, однак вони повинні мати перевагу над швейцарськими джерелами, адже вони дають нам більш поглиблене розуміння права більш раннього періоду, із 13 по 16 ст.» [2, с. 3].

Своєю чергою, Г. Ф. Шершеневич, наводячи уривок із Любецьких законів 1586 року із праці О. Штоббе, зазначав: «Вперше в законах міста Любека виявляємо спробу об'єднати конкурсне право. У виданні Любецького права 1586 року зустрічаємо таке: “Стаття ця присвячена перш за все боржнику, який сховався від кредиторів, чие майно у зв'язку із небезпекою, яка виникає через прострочення платежу ... дозволяється схопити та затримати...”» [3, с. 36].

На противагу позиції цього науковця наведемо цитату із праці К. І. Малишева: «За Фрайбурзьким місцевим правом 1520 року загальний арешт, продаж та розподіл майна боржника на прохання кредиторів здійснюються взагалі у тих випадках, коли боржник буде обгрунтовано

запідозрений у нечесності, у намірі втекти від кредиторів чи змінити на їхню шкоду стан власного майна» [5, с. 319].

Ми поділяємо позицію К. І. Малишева та можемо зазначити про невірний висновок Г. Ф. Шершеневича, адже Любецькі закони об'єктивно не були ані першими місцевими законами, направленими на регулювання конкурсного процесу, ані першими законами, які передбачали арешт майна боржника як запобіжний захід конкурсного процесу, який, своєю чергою, направлений виключно на збереження майна боржника в разі існування сумнівів у *bona fide* останнього.

З другого боку, Любецькі закони 1586 року все-таки були в чомусь унікальними. О. Штоббе зазначав: «Існує також той факт, що в Любеку на відміну від багатьох внутрішніх областей права іноземні кредитори були поставлені на один рівень із любецькими під час банкрутства...» [2, с. 2–3].

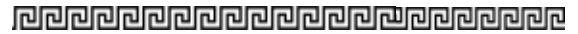
Варто відмітити, що в Середньовіччі встановлення паритету між внутрішніми та зовнішніми кредиторами боржника дійсно було рідкістю. Такий стан речей у Любецькому праві можемо пояснити тим, що це місто було одним із провідних центрів німецької торгівлі, а отже, інтереси іноземних кредиторів неодмінно мали враховуватись, а в разі банкрутства любецького боржника – захищатися. Інакше зацікавленість іноземців у торгівлі із вказаним німецьким містом значно зменшилася б. З другого боку, той факт, що місцеві кредитори отримували не гірше правове становище, ніж іноземні, свідчить лише про велику розвиненість та самодостатність Любека, торговий оборот якого був нерозривно пов'язаний із місцевим ринком.

«З XII по XV століття Любек після Кельна був найкрупнішим містом Північної Німеччини (15–25 тисяч мешканців). Його виключне положення склалося перш за все за рахунок

вигідного розташування в центрі між рейнськими та пруськими містами, прямих зв'язків із Північним та Балтійським морями через датські протоки (Зунд), а також дороги через перешийок, який з'єднував Любек із Гамбургом» [8].

Щодо місцевого регулювання у Франкфурті цікаву особливість навів Е. Таллер: «У Франкфурті влада орендувала приватний будинок для утримання ув'язнених ... Ця зміна режиму залишала бажати кращого: боржник мав самостійно забезпечувати власне утримання ..., рівнозначні рекомендації його благодійним установам чи перехожим» [4, с. 91]. Таке регулювання справді було доволі контроверсійним та лише створювало видимість турботи про боржників, адже якщо боржник був платоспроможним, то він сам мав змогу себе забезпечувати. Хоча це було зробити нелегко, адже він був ув'язненим, а дистанційні способи зв'язку із рідними в Середньовіччі були примітивними. Зрештою, логічно припустити, що найчастіше в такі місця потрапляли неплатоспроможні боржники. І в цьому випадку підтримуємо думку Е. Таллера з приводу пошуку шляхів порятунку у вигляді благодійності.

Також регулювання конкурсного процесу має місце і в тогочасній Баварії. Адже в 1616 році там існував нормативний акт *Bayerischer Gantordnung*. Із перекладом його назви не все так просто. Якщо зі словом «*Bayerischer*» (Баварський) все зрозуміло, так само, як і з частиною «*ordnung*» (статут), то що означає «*Gant*»? Насправді це слово є архаїчним терміном із баварського діалекту, коріння якого сягає часів Стародавнього Риму. «На аукціонах стародавніх римлян аукціоніст вигукував своє постійне запитання до натовпу охочих купити: «*In quantum?*» = У скільки? (ви хочете збільшити? – прим. авт.). Через часте використання запитання, «*In*» поступово відпадало й залишилося лише «*quantum?*».

Оскільки закінчення «-um» «зношувалося» в усіх латинських словах, було збережено тільки «Gant» [9]. Таким чином, можемо дійти висновку, що «Gant» означає аукціон, а отже, цей нормативний акт можна назвати Баварським аукціонним статутом. Проте буквальный переклад у цьому випадку недоречний, адже, використовуючи таку назву, ми вказуємо, що проведенню аукціону був присвячений цілий нормативний акт, який насправді присвячувався регулюванню конкурсного процесу. Хоча реалізація майна боржника і є одним із основних завдань цього процесу, але однозначно не єдиним. Саме тому ми не можемо вважати запропонований переклад прийнятним та зупинимося на такому варіанті, як Баварський статут неспроможності.

Річ у тім, що в той час реалізація майна боржників часто відбувалася з аукціону, тому у свідомості суспільства міцно закріпилася асоціація аукціону зі способом погашення боргів. Підтвердження нашої позиції знаходимо на сайті, присвяченому трактуванню реліквів кельтської та латинської мови в баварському діалекті, де наведена цитата Адама Гьордля: «Аукціон викупу і в двадцяті та на початку тридцятих років нашого століття часто був на вустах сільського баварського населення, тому що в той час багато фермерів були змушені пропонувати частину своєї власності на Ганті, щоб мати можливість сплатити свої боргові зобов'язання» [9].

Зрештою, К. І. Малишев при аналізі баварського конкурсного законодавства також називає конкурс «Gant» [4, с. 394], що слугує ще одним підтвердженням правильності описаної вище позиції.

Вказаний Статут, на нашу думку, відіграв велику роль. К. І. Малишев зазначав: «Основні риси конкурсного провадження при збігу стягувачів у виконавчій інстанції були визначені в Баварії ще Статутом 1616 р.» [4, с. 391].

Варто навести і слова Доктора Вольфганга Генріха Пухти, який у 1827 році зазначав: «Баварський Gantordnung 1616 року вже помітно ближче до сьогоденної процедури конкурсного процесу» [10, с. 34].

З аналізу наведених вище цитат доходимо висновку, що тогочасний Баварський статут неспроможності є першим нормативним актом у Баварії, положення якого були наближеними до класичного конкурсного процесу.

Окрім іншого, маємо сказати про вельми цікавий інститут, визначений Статутом 1616 року, який направлений на задоволення вимог кредиторів у разі нестачі майна боржника, із назвою «*jus delendi*», що передбачає надання усього майна боржника кредитору з найменшими вимогами, коли останній, своєю чергою, мав задовольнити майнові вимоги всіх інших кредиторів боржника. Якщо цей кредитор відмовлявся від такої участі, то він втрачав право вимоги до боржника, і в такому випадку майно останнього передавалося на тих самих умовах наступному кредитору із найменшими вимогами. Цей спосіб відносить нас до вже згаданого Д-ра В. Г. Пухти: «Якщо продана нерухомість не є такою, щоб можна було задовольнити всіх кредиторів, нерухомість має бути присуджена кредитору з найменшою вимогою для його задоволення замість платежу із (наступним, – прим. авт.) зобов'язанням задовольнити кредиторів, які передують йому, або якщо ж він відмовляється прийняти майно за цієї умови, тоді він відмовляється і від своєї вимоги, в останньому випадку серія буде так само передана безпосередньо наступному кредитору ... (Ця ретроградна пропозиція на продаж кредиторам відома під назвою *jus delendi*)» [10, с. 35].

Таким чином, *jus delendi* по суті являє собою правонаступництво, за якого один із кредиторів боржника отримує весь його актив та пасив. Проте, зрозуміло, що пасив вже може бути видозмінений.

Отже, у середньовічній Баварії законодавець вибудовує конкурсний процес за принципом «проблеми кредиторів – це проблеми кредиторів». Хоча, зрештою, слід погодитись із тим, що *jus delendi* і справді розв'язує проблему задоволення вимог кредиторів у разі нестачі майна боржника, проте розв'язує її відверто радикальним та абсурдним шляхом. Із логічного аналізу описаної вище процедури легко дійти висновку, що в результаті негативного задоволення вимог кредиторів неминуче настання одного з двох можливих варіантів. Перший – майна боржника було достатньо для повного задоволення решти кредиторських вимог. Другий – всі кредитори відмовляються від власних вимог, і залишається лише один кредитор із найбільшими вимогами.

Звичайно, можливий і третій, альтернативний варіант розвитку подій, коли на певному етапі якийсь кредитор вирішує отримати майно й задовольнити вимоги інших кредиторів шляхом задіяння власних активів. При цьому піти на такий крок кредитор може із розрахунку подальшого заробітку на майні боржника. Проте нам видається, що такий стан речей мав місце вкрай рідко, враховуючи ризик, який його супроводжує.

Безспірно, характер інституту *jus delendi* можна назвати радикальним та абсурдним. Вказаний інститут щонайменше не спрацьовував навіть у такому банальному випадку, коли в разі банкрутства кредитора, який отримав у власність усе майно боржника, існувала вірогідність, що решта кредиторів, які вже стали похідними кредиторами відносно нового для них боржника (кредитора, який отримав актив і пасив), взагалі будуть позбавлені можливості отримання задоволення своїх вимог. За великим рахунком, аналогічних результатів, як і при *jus delendi*, без описаного вище ризику можна досягти шляхом задоволення вимог кредиторів, починаючи із найбільших, допоки виста-

чає активів. Звичайно, що такий стан речей є архаїчним та в жодному разі не може існувати сьогодні.

Надалі, з розвитком ділового обороту природно збільшувалась і потреба в конкурсному законодавстві. Слушну думку із цього приводу висловив Г. Ф. Шершеневич: «Звичайне право виявляється найменш достатнім у конкурсі, де вимагаються повна точність, визначеність положень, які можуть зустрічатись виключно в законі» [3, с. 37].

Висновки. Проведене ґрунтовне дослідження розвитку німецького конкурсного процесу в XIII-XVII ст.ст. дозволяє дійти таких висновків.

Встановлено, що положення едиктів Карла V від 7 жовтня 1531 року та 4 жовтня 1540 року були направлені не тільки на особу боржника, а й на уникнення конфлікту між кредиторами, що вирішувався шляхом надання привілейованого становища кредитору, який перший заявив свої вимоги до боржника.

Виявлено особливість Любецьких законів 1586 року, зокрема закріплення паритету іноземних і місцевих кредиторів, що обумовлювалося вагомим значенням міста Любека для торгівлі та збереженням зацікавленості іноземців у ній.

Встановлено, що Баварський статут неспроможності 1616 року є першим нормативним актом у Баварії, положення якого були наближеними до класичного конкурсного процесу й закріплювали інститут *jus delendi* – задоволення вимог кредиторів у разі нестачі майна боржника, що передбачав надання всього майна боржника кредитору з найменшими вимогами, коли останній, своєю чергою, мав задовольнити майнові вимоги всіх інших кредиторів боржника. Якщо цей кредитор відмовлявся від такої участі, то він втрачав право вимоги до боржника, і в такому випадку майно останнього передавалося на тих самих умовах наступному кредитору з найменшими вимогами.

Наголошено на негативних наслідках застосування інституту *jus delendi*, зокрема: в разі банкрутства кредитора, який отримав у власність все майно боржника, існувала вірогідність, що решта кредиторів, які стали похідними кредиторами відносно нового боржника (кредитора, який отримав актив і пасив), взагалі будуть позбавлені можливості отримання задоволення своїх вимог. А також вказано, що аналогічних результатів, як і при *jus delendi*, без описаного вище ризику можна досягти шляхом задоволення вимог кредиторів, починаючи з найбільших, допоки вистачає активів.

Стаття присвячена дослідженню розвитку німецького конкурсного процесу в XIII–XVII ст.ст. Розглянуто нормативно-правове регулювання відносин неспроможності (банкрутства) у цей історичний період. Встановлено, що положення едиктів Карла V від 7 жовтня 1531 року та 4 жовтня 1540 року були направлені не тільки на особу боржника, а й на уникнення конфлікту між кредиторами, що вирішувався шляхом надання привілейованого становища кредитору, який перший заявив свої вимоги до боржника.

Виявлено особливість Любецьких законів 1586 року, зокрема закріплення паритету іноземних і місцевих кредиторів, що обумовлювалося вагомим значенням міста Любека для торгівлі та збереженням зацікавленості іноземців у ній.

Встановлено, що Баварський статут неспроможності 1616 року є першим нормативним актом у Баварії, положення якого були наближеними до класичного конкурсного процесу й закріплювали вимог кредиторів у разі нестачі майна боржника, що передбачав надання всього майна боржника кредитору з найменшими вимогами, коли останній, своєю чергою,

мав задовольнити майнові вимоги всіх інших кредиторів боржника. Якщо цей кредитор відмовлявся від такої участі, то він втрачав право вимоги до боржника, і в такому випадку майно останнього передавалося на тих самих умовах наступному кредитору з найменшими вимогами.

*Наголошено на негативних наслідках застосування інституту *jus delendi*, зокрема: в разі банкрутства кредитора, який отримав у власність все майно боржника, існувала вірогідність, що решта кредиторів, які стали похідними кредиторами відносно нового боржника (кредитора, який отримав актив і пасив), взагалі будуть позбавлені можливості отримання задоволення своїх вимог. А також вказано, що аналогічних результатів, як і при *jus delendi*, без описаного вище ризику можна досягти шляхом задоволення вимог кредиторів, починаючи з найбільших, допоки вистачає активів.*

Ключові слова: банкрутство, боржник, грошові вимоги, інститут *jus delendi*, конкурсний процес, кредитор, неспроможність.

Poliakov R. The development of the German competitive process in the XIII–XVII centuries

The article is devoted to the research of the development of the German competitive process in the XIII–XVII centuries. The legal regulation of insolvency (bankruptcy) relations in this historical period was reviewed. It was established that the provisions of the edicts of Charles V of October 7, 1531 and October 4, 1540 were directed not only to the debtor's personality, but also to the avoidance of conflict between creditors, which was resolved by giving a privileged position to the creditor who first declared his claims to the debtor.

The peculiarity of the Laws of Lubeck of 1586 was revealed, in

particular, the consolidation of the parity of foreign and local creditors, which was determined by the significant importance of the city of Lübeck for trade and the preservation of the interest of foreigners in it.

It was established that the Bavarian Insolvency Statute of 1616 was the first normative act in Bavaria, the provisions of which were close to the classical competitive process and consolidated the institution of *jus delendi* – satisfaction of creditors' claims in the case of lack of property the debtor, in turn, the creditor with the lowest amount of claims received all the debtor's property and had an obligation to satisfy the property claims of all other debtor's creditors. If this creditor refused such participation, he lost the right to claim against the debtor, and in this case the property of the latter was transferred on the same terms to the next creditor with the lowest claims.

Emphasized on the negative consequences of applying the *jus delendi* institution, in particular the fact that in the event of bankruptcy of a creditor who acquired all the debtor's property, it was likely that other creditors who have already become derivative creditors of the new debtor (creditor who received the assets and liabilities), will generally be deprived of the opportunity to meet their requirements. It is also stated that similar results as in *jus delendi*, without the risk described above, can be achieved by satisfying creditors' claims, starting with the largest, as long as there are enough assets.

Key words: bankruptcy, debtor, monetary claims, institute *jus delendi*, competitive process, creditor, insolvency.

Література

1. Поляков Б. М. Право неспроможності (банкрутства) в Україні : підруч. для студ. вищ. навч. закл. Київ : Ін Юре, 2011. 560 с.
2. Stobbe O. Zur Geschichte des älteren deutschen Konkursprozesses: als Einleitung in das heutige recht. Berlin. Wilhelm Herb (Bessersche Buchhandlung.), 1888. 116 p.
3. Шершеневич Г. Ф. Конкурсное право. 2-е изд. Казань : Типография Императорского Университета, 1898. 499 с.
4. Thaller E. Des Faillites en Droit Compare. Paris: Librairie nouvelle de droit et de jurisprudence, 1887. Tome Premier. 414 p.
5. Малышев К. И. Исторический очерк конкурсного процесса. Санкт-Петербург : Типография товарищества «Общественная польза», 1871. 455 с.
6. Чорна Ю. В. Світові системи банкрутства: господарсько-правовий аспект: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04 / Інститут економіко-правових досліджень НАН України. Київ, 2018. 292 с.
7. Brunnetanni J. De processu concursus creditorum. 1707. URL: https://play.google.com/books/reader?id=_O1XAAAAcAAJ&pg=GBS.PP1&hl=ru (дата звернення: 10.08.2022).
8. Никулина Т. С. Средневековый Любек. URL: <https://mse-msu.ru/history/16/book/text-16-02.pdf> (дата звернення: 10.08.2022).
9. Keltische und lateinische Sprachrelikte im bayerischen Dialekt. Gant. URL: <http://www.boari.de/woerterbuch/gant.htm> (дата звернення: 10.08.2022).
10. Puchta W. H. Beiträge zur Gefäßgebung und Praxis des bürgerlichen Rechtsverfahrens. Zweiter Band. Ueber den Concursprozess besonders mit Rücksicht auf die Mittel seiner Abwendung und Abkürzung. Erlangen. Palm'schen Berlagsbuchhandlung, 1827. 488 p.